

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

UKA 2020/imm. 200
Ulloq 21. Oktober 2020
Stine Egede

Minamata-mi isumaqatigiisummut atatillugu Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaannut nunap immikkoortuatut tunuarsimaarfiginninnermik atorunnaarsitsinissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.
(Sulisoqarnermut, Ilisimatusarnermut Avatangiisinullu Naalakkersuisoq)

Inuit Ataqatigiinniit nuannaarutigaarput Minamatamut isumaqatigiisummut Nunatta peqataalernissaanut suliaq ingerlalermat.

Nunarsuarmioqataanerput ilaatigut piumangikkaluarutsiguluunniit misillerfigisarparput, tassami silaannaap immallu ingerlaarnerisa nunarsuup avannaarpiarsuani inuusugut allaat annertuumik sunnertaraatigut. Tamanna ukiuni kingullerni annertuumik misissuisarnerit ersarissitikkaluttuinnarpaat.

Ukiuni 1000-itolikkaani pinngortitamik inuuniuteqarnitsinni, kinguaariit nunamik imaanillu mingutsitsinaveersaarnermik pikkorillutik ingerlatitseqqittarsimanagerat ajoraluartumik ukiuni nutaanerusuni suliffissuaqarnermik eqqussiartorneq ilutigalugu pitsaavallaarunnaariartorsimasoq tamatta nalunngilarput.

Kialuunniit nalunngilaa pinngortitamik innarliineq mingutsitsinerluunniit amerlasuutigut ukiorpassuit atorlugit iluarsiniarneqartariaqartarmat. Ilaatigullu innarliineq ima angitigisinnaasarluni, allaat uumassusillit nunami imaani, ilami allaat nunami imaanilu naasut aammalu uumaatsut innarlerneqarsinnaasarlutik ukiorparujussuillu aatsaat qaangiunnerini iluarseqqissinnaasarlutik.

Taamaattumik Inuit Ataqatigiinni kinguaassagut pillugit Nunarput, - pinngortitarsuarput, Inui, Uumasui, Naasui, ilami ilusaa illersorlugu suliuarpugut aamma suliuassaagut. Taamaattumik Naalakkersuisut qujaffigiumavagut Minamatami Isumaqatigiisummut Kalaallit Nunaata peqataalernissaanut suliniuteqarnerannut. Suliniutit taamaattut apeqqusersorneqartariaqannginnerat oqaatigisariaqarparput.

Kaammattuutigerusunnarporlu tullinnguullugu Århusimi isumaqatigiisummi iluatinnartortai Nunatsinnut iluaqutissaasinnaasut suliassanngorteqqussallugit. Inuit Ataqatigiinni UKA19-mi siunnersuutigisaagaluarput Naalakkersuisunit partiinillu amerlanerussuteqartunit ajoraluartumik itigartsinneqarpoq, ilaatigut innersuussutigineqarluni avatangiisinut inatsiserput naammattoq. Aammattaaq Stockholmimi isumaqatigiisut soqutiginartorujussuusoq, Nunatsinnullu iluaqutaaffeqartussaasoq suliassat tullerisassaattut soqutiginartorujussuuvoq.

Kaammattuutitutaaq oqaatigerusunnartooq tassaavoq Naalagaaffeqatitta Isumaqatigiisutininik tassalu mingutsitsinnginnissamik siunertalinnik suliaqarnerani peqatigisarsinnaanerit aqutissiuunneqarsinnaagaluarpat iluaqutaassagunavikkaluarpoq. Nunatsinni ukiorpaalussuarnik kingulliusarnerput qaangersinnaassagaluaratsigu. Assersuutigalugu Minamatami Isumaqatigiisummi nunat 128 isumaqatigiisummut atsiorsimalereerput. Tassani nunat sanilivut, avannaamioqatigiillu tamarmik peqataareerput. Qallunaalli naalagaaffeqatigiit iluani Nunarput Savalimmiullu peqataanatik.

Qallunaat 10. Oktober 2013-mi atsioqataammata, Naalagaaffeqataasut peqataatinneqanngillat. Minamatami isumaqatigiisuttip imaa naatsumik oqaatigalugu tassaavoq kviksølvimik mingutsitsinerup akiorneqarnissaanik imaqartooq.

Paasineqarpormi pingaartumik suliffissuaqarnikkut ineriartornermi kviksølvip atugaanerata kingunerisartagai pitsaangittumik inuup sananeqaataanut sunniisartut.

Nunatsinni misissuinermi 2003-meersumi eqqoriarneqarpoq ukiumut 7,5 – 17 kg akornanni kigutini 20-30 000-ini ilaartuinermi atorineqartarsimassasoq. Qujanartumik maanna amerlasuut plastikkimik ilaartuineq atulerpaat.

Kigutileriffinni atorineqarnerisa saniatigut batterini, termometerini qullernilu atorineqarmat suli annertuumik Nunatsinni suliassaqarpugut.

Nunatsinni misissuinerup 2014-meersup takutippaa arnat naartusut affaat sinnerlugit aamminni kviksølvimik annertuvallaartumik akoqarsimasut, tassani nunat tamalaani innersuussutinut naleqqiullugit. Pingaartumik Nunatta avannaani nunaqarfinni arnat naartusut tamarluinnarmik aammikkut akoqarpallaarlutik.

Kviksølvip naartumut ajoqusiisinaanera eqqarsaatigalugu ernumassutissaqarpugut. Nunatsinni atuinerput appasinnerpaaffissaaniitittariaqarparput, tamannalu peqatigiilluta angusinnaavarput.

Ajoraluartumilli anorip ingerlaarnerani, immallu sarfaata ingerlaartuarneranit minguit qaninngoortuarpaatigut. Taamaattumik suulluunniit mingutsitsisut mingutsitsisinnaasullu nammineerluta nunatsinni pilerseqinatigit.

Nunagisarput minguitsoq, eqqissisimanartoq kinguaatsinnut taakkulu kinguaavinut ingerlateqqeqqullugu.

Taama oqaaseqarluta siunnersuut tamakkiisumik taperserparput.

Qujanaq